

במקום זה, שהרי כל הפתחונים
גזונים משנה השביעית הזו. ואם
אדם עושה סחורה באותם פרות,
המקום הזה של עניות מונע
ממנו ברכות, ולכן מונע ממנו
ברכות. וצריך אדם להראות
שלארץ הקדושה הזו של הקדוש
ברוך הוא יש נחת עם בעלה,
והקדוש ברוך הוא נותן לחם
לכל הזה, ו"כל" לאותו מקום
שנקרא (בראשית ב) בשר מבשרי,
ואין לה אור משלה, אלא אותם
ספחי הששית שגזרעו בה
ממילא.

וצריך אדם באותו ערב שביעית
לעשות מלאכת הארץ באותן
עשר נטיעות שהשתלמו בה,
שתתחיד הארץ היו עמם ולא
תפרד מהם, ואף היא תקרא
נטיעה, נטיעה שנטע הקדוש
ברוך הוא, כדי שלא ימנע ממנה
אותו טוב שיש לה עם בעלה
מנוחה בשביעית. ולכן נקרא
אדם ביום הששי, והזדווגה עמו
בת זוגו להתענג בשבת, ועלכו
הזדווגה צדק עם ששי לתת אור
להר סיני הזה.

ובא וראה, הר חורב נקרא
כשמזדוג עמו וא"ו, ואם בני
אדם מפרידים וא"ו ממנה, נקרא
חורב לה, שהרי פתוב חרב,
ועושה נקמות, לכן הלכה למשה
מסיני תורה שבעל פה, שיכללו
אותה עם אותם עשר נטיעות
ערב שביעית, ויבא מזון לעולם
בשביעית, שהוא מקום שאין לו
אור אלא מה שנתן לו מאתו
וא"ו.

ובא וראה, כשעשו ישראל את
העגל, והפרידו הברכות מהר
חורב הזה, שהפרידו ממנו וא"ו
וקצצו בנטיעות, באותן נטיעות
מה פתוב? (שמות ל) ויתנצלו בני
ישראל את עדים מהר חורב.

בהאי אתר, דהא כולהו תתאי מהאי שתא
שביעתא מתזנין. ואי בר נש עביד באינון
פירין סחורתא. האי דאתרא דעניותא מנע
מניה ברכאן, בגין כך מנע מניה ברכאן. ובעי
בר נש לאחזאה דהאי ארעא קדישא דקדשא
ברין הוא אית לה נייחא בבעלה וקודשא
ברין הוא יהיב לחם להאי כ"ל. וכ"ל
לההוא אתרא דאקרי בש"ר מבשרי, ולית לה
נהורא מדילה אלא הנהו ספחי דשתיתאה
דאזרעו בה ממילא.

ובעי בר נש בההוא ערב שביעית למעבד
עבידתא דארעא באינון עשר נטיעין
אשתלמו בה דתתיחד האי ארעא בהו, ולא
תתפרש מניהו ותתקרי אף היא נטיעה,
נציבו דנצב קדשא ברין הוא. בגין דלא
יתמנע מניה ההוא טיבו דאית לה עם בעלה,
נייחא בשביעית. בגין כך אדם פיומא
שתיתאה אתברי ואזדווגת עמיה בת זוגיה
לאתענגא בשבתא, והשתא אזדווגת צד"ק
בשתיתאה למיהב נהירו להאי הר סיני.

והא חזי, הר חורב אתקרי כד אזדווג עמיה
וא"ו. ואי בני נשא מפרישין וא"ו
מניה, אקרי חרב לוי, דהא חרב פתיב,
ועבדא נוקמין. בגין כך הלכה למשה מסיני
תורה שבעל פה דיכללון יתה באינון עשר
נטיעין ערב שביעית, וייתי מזונא לעלמא
בשביעית. דהוא אתרא דלית לה נהורא אלא
מה דאתייהיב לה מההוא וא"ו.

והא חזי ישראל פד עבדו עגלא ואפרישו
ברכאן מהאי הר חורב דאפרישו מניה
וא"ו וקצצו בנטיעות באינון נטיעין, מה
כתיב (שמות ל"ג) ויתנצלו בני ישראל את עדים
מהר חורב. ההוא עדי עלאה, תפלין דרישא

וּדְרוּעָא דְשׁוּוּיָין בְּיַד פְּהָה אַעֲדִיאוּ מְנַהוּן. וּמֵאֵן אַתְרֵי אַתְיִיחִיב לֹון, מְהַר חוֹרֵב כַּד אַזְדְּוּג בְּהָ וְא"ו. וְהַשְׁתָּא (מִשְׁלִי ט"ז) וְנִרְגָן מִפְרִיד אֶלּוּף וְאַתְעֲרוּ עֲלֵיהוֹן חֲרָב.

אותו תכשיט עליון, תפלין של ראש וזרוע ששמים ביד פהה הסירו מהם, ומאיזה מקום נתן להם? מהר חורב, כשהזדוג עמה וא"ו. וכעת (משלי טו) [ו]נרגן מפריד אלופ, ועוררו עליהם את החרב.

בְּגִין כֶּף בְּנֵי לֹוי דְעַבְדוּ לְוִיָּה לְהֵאֵי אַתְרָא, אַתְפְּרַעוּ מְנַהוּן. הֲדָא הוּא דְכַתִּיב (שְׁמוֹת

משום כף, בני לוי שעשו לויה למקום זה, נפרעו מהם, זהו שפיתוב (שמות לב) ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אלי, ויאספו אליו כל בני לוי. שהרי לא עשו פרוד, אלא לויה. ואמר להם משה, כה אמר ה' עברו ושובו משער לשער במחנה. משום שה"כה" הזאת נתנה להם רשות לעשות דינים. ומיהו כה? זה הר חורב, ולכן הרגו מהם כשלת אלפי איש. שלשת לא נאמר, אלא כשלת, כנגד אותן שלש דרגות שהיו ממלאות את הבאר הזו. זהו שפיתוב (בראשית כט) והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה, משום שהם גרמו שיסתלקו ממנה, והרי בארונה.

ל"ב) ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי לוי אלי ויאספו אליו כל בני לוי, דהא לא עבדו פרודא אלא לויה. ואמר לון משה (שמות ל"ב) כה אמר ה' עברו ושובו משער לשער במחנה, בגין דהאי כ"ה יתבת לון רשותא למעבד דינין ומאן איהו כ"ה, דא הר חורב ובגין כף קטלו מנהון כשלת אלפי איש, שלשת לא אתמר, אלא כשלת לקבל הנהו תלתא דרגין דהוו מליין להאי באר. הדא הוא דכתיב (בראשית כ"ט) והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה. בגין דאינון גרמו דיסתלקון מינה והא אוקמוה.

משום כף צותה תורה שבעל פה הזאת את משה על אותן עשר נטיעות וערבה, שיקיפו את המזבח הזה עם אותם ערבי נחל, כנגד שתי דרגות שמקיפים למעלה, שהם נצח והוד, ואז יעשו נסוף המים אותם מים חיים שבאים על ידי צדיק, ולא ימנעו ממזבח הזה הטוב העליון.

בְּגִין כֶּף פְּקִידַת לִיָּה הֵאֵי תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה לְמֹשֶׁה עַל אֵינוֹן עֶשֶׂר נְטִיעָן וְעֵרְבָה דִּיקִיפּוֹן לְהֵאֵי מְזַבַּח בְּאֵינוֹן עֵרְבֵי נַחַל לְקַבַּל תְּרִין דְּרַגִּין דְּמַקִּיפִין לְעֵילָא דְּאֵינוֹן נְצ"ח הו"ד. וְכַדִּין יַעֲבְדוּן נְסוּף הַמַּיִם מֵאֵינוֹן מַיִם חַיִּים דְּאַתְיִין עַל יְדָא דְּצַדִּיק וְלֹא יִמְנַעוּן מִהֵאֵי מְזַבַּח טִיבּוּ עֲלָאָה.

ובא וראה, כל שאר ימות השנה עושים במזבח הזה נסוף היין, רומז לדין שנכנס בה לדון את העולם. אבל כחג עושים אף במים חיים, שהרי חיים ואור נוסף באותו זמן, (ישעיה יא) פי מלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים.

וְתָא חֲזִי כָל שְׁאָר יוֹמֵי דְשַׁתָּא בְּהֵאֵי מְזַבַּח עַבְדִּין נְסוּף הַיִּין, רְמִיזוּ לְדִינָא דְעֵילִיל בְּהָ לְמִידָן עֲלֵמָא. אַבְל בְּחַג עַבְדִּין אוּף בְּמַיִם חַיִּים. דְּהֵא חַיִּים וְנִהִירוּ אַתּוּסָף בְּהֵוּא זְמַנָּא (ישעיה י"א) כִּי מִלְּאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת יְיָ כַּמַּיִם לַיִם מְכַסִּים.

עֲשֶׂרָה פְּעָמִים נִמְנוּ יִשְׂרָאֵל: אַחַת בִּירִידָתָן לְמִצְרַיִם דְּכָתִיב (בראשית מ"ו) כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִמָּה וְגוֹמֵר. וְאַחַת בְּעֲלִייתָן דְּכָתִיב (שמות י"ב) כָּשֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף. וְשָׁנִים בַּחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים וְשָׁנִים בִּימֵי שְׁאוּל, אַחַת בְּבִזּוּק וְאַחַת בְּטִלְאִים. וְאַחַת בִּימֵי דָוִד, (שמואל ב-ב) וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת מִסְפַּר הָעָם אֶל הַמֶּלֶךְ. וְאַחַת בִּימֵי עֶזְרָא, (עזרא ב) כָּל הַקְּהָל לְבָא, (ירמיה לג) עַד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאֵן עַל יְדֵי מוֹנֵה.

אֲשֶׁרִי אָדָם מֵצָא חֲכָמָה - זֶה אָדָם הַעֲלִיּוֹן שֶׁהַשְּׂרָה עָלָיו הַטּוֹב שֶׁל הַעֲתִיק (כְּתוּב), אֵימָתִי. כְּשֶׁמְגִיעָה הַחֲכָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יח) מֵצָא אִשָּׁה מֵצָא טוֹב וַיִּפֶק רְצוֹן מֶה'. זֶה הַרְצוֹן שֶׁל הַעֲתִיק. וּמַה הַחֲכָמָה הַזֹּאת? זֶה חֲכָמָה זְעִירָה שֶׁהִיא גְדוּלָה בַּהֲתַחֲבְרוּת לְמַעְלָה. מֵצָא, מַה זֶה מֵצָא? כְּמוֹ שֶׁנֶּמְצָא בְּכָל וְאָדָם יִפִּיק תְּבוּנָה - שְׂצָרִיף לְעֵינַי וְלַהֲסַתְּפֵל וְלַהוֹצִיא מִהַעֲמֹק הַעֲלִיּוֹן תְּבוּנָה לְהַאֲוִיר לְחֲכָמָה הַזֹּאת, וְעַל יְדֵי מִי הִיא נֶאֱוָרָה? עַל יְדֵי הָאָדָם הַעֲלִיּוֹן שֶׁמִּפִּיק רְצוֹן מִלְּמַעְלָה לְהַאֲוִיר לָהּ:

הַשְּׂרָמָה מִהַהֲשַׁמְמוֹת (סימן לח)
שְׁבַע צוּרוֹת קְדוּשׁוֹת יֵשׁ לוֹ לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְכֹלֵן כְּנַגְדָן בְּאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) בְּצִלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. וְאֵלֶּיךָ הֵן: שׁוֹק יָמִין וְשִׁמְאֵל, יָד יָמִין וְשִׁמְאֵל, גּוּף וּבְרִית - הָרִי שֶׁשׁ. וְהָרִי אֲמַרְתָּ שְׁבַע? שְׁבַע הֵם בְּאִשְׁתּוֹ, (שם ב) וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד.
מִשְׁרָ לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה? לְמִלְךָ שְׁעֵלָה בְּלָבוֹ לְטַע בְּגִנּוֹת תְּשַׁעֵה אֵילָנוֹת זְכָרִים, אֵי אֲפֹשֶׁר לְהַתְקַיֵּים. מָה עֲשֵׂה, נִטַע אֲתָרוּג

עֲשֶׂרָה פְּעָמִים נִמְנוּ יִשְׂרָאֵל, אַחַת בִּירִידָתָן לְמִצְרַיִם דְּכָתִיב (בראשית מ"ו) כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִמָּה וְכו' (וגי'). וְאַחַת בְּעֲלִייתָן דְּכָתִיב (שמות י"ב) כָּשֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף. וְשָׁנִים בַּחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים וְשָׁנִים בִּימֵי שְׁאוּל, אַחַת בְּבִזּוּק וְאַחַת בְּטִלְאִים, וְאַחַת בִּימֵי דָוִד (שמואל ב' ב"ג) וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת מִסְפַּר הָעָם אֶל הַמֶּלֶךְ. וְאַחַת בִּימֵי עֶזְרָא (עזרא ב) כָּל הַקְּהָל לְבָא. וְאַחַת לְעֵתִיד לְבָא (ירמיה ל"ג) עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאֵן עַל יְדֵי מוֹנֵה.

אֲשֶׁרִי אָדָם מֵצָא חֲכָמָה, דָּא אָדָם עֲלָאָה דְאֲשֶׁרִי עֲלוּי טִיבו דַּעֲתִיקָא. אֵימָתִי, פִּד מְטָא חֲכָמָה כְּמָה דְאֵת אֲמַר (משלי י"ח) מֵצָא אִשָּׁה מֵצָא טוֹב וַיִּפֶק רְצוֹן מִיָּי. דָּא רַעוּא דַּעֲתִיקָא וּמֵאִי אִיהוּ הָאִי חֲכָמָה, דָּא חֲכָמָה זְעִירָא דְהִיא רַבְרָבָא בְּאַתְחַבְרוּתָא לְעִילָא. מֵצָא, מֵאִי מֵצָא כְּגוֹן דְאֲשַׁתְּפַחַת בְּכָלֵא. וְאָדָם יִפִּיק תְּבוּנָה דְבְעֵי לְעֵינָא וְלֹאֲסַתְּפֵלָא וְלֹאֲפִקָא מְעוּמְקָא עֲלָאָה תְּבוּנָה, לְאַנְהָרָא לְהָאִי חֲכָמָה. וְעַל יְדָא דְמֵאֵן אֲתַנְהִירַת עַל יְדָא דְאָדָם עֲלָאָה דְמִפִּיק רְצוֹן מִלְּעִילָא לְאַנְהָרָא לָהּ:

הַשְּׁלֵמָה מִהַהֲשַׁמְמוֹת (סימן לח)

שְׁבַע צוּרוֹת קְדוּשׁוֹת יֵשׁ לוֹ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכֹלֵן כְּנַגְדָן בְּאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בְּצִלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. וְאֵלֶּיךָ הֵן שׁוֹק יָמִין וְשִׁמְאֵל. יָד יָמִין וְשִׁמְאֵל גּוּף וּבְרִית הָרִי שֶׁשׁ. וְהָא אֲמַרְתָּ שְׁבַע. שְׁבַע הָיוּ בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד.
מִשְׁרָ לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה, לְמִלְךָ שְׁעֵלָה בְּלָבוֹ לְטַע בְּגִנּוֹת תְּשַׁעֵה אֵילָנוֹת זְכָרִים וְהָיוּ כָּלֵם דְקָלִים, אֲמַר כְּשִׁיְהִיו כָּלֵם מִיָּן אֶחָד, אֵי אֲפֹשֶׁר לְהַתְקַיֵּים. מָה עֲשֵׂה, נִטַע אֲתָרוּג

ביניהם והוא אחד מאותן התשעה שעלה בלבן להיות זכרים ואתרוג מאי הוי, נקבה והיינו דכתיב (ויקרא כ"ג) פרי עץ הדר כפת תמרים (ע"ב).

אפשר להתקיים. מה עשה? נטע אתרוג ביניהם, והוא אחד מאותם התשעה שעלה בלבן להיות זכרים. ואתרוג מה נהיה? נקבה, והיינו שכתוב (ויקרא כג) פרי עץ הדר כפת תמרים:

זכר ונקבה בראם (בראשית ה). אפשר לומר פן? והרי כתוב (שם א) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו וגומר, ואחר כך (שם) אעשה לו עזר כנגדו. ויקח אחת מצלעתיו ויסגר בשר תחתונה. אלא אמר, שכתוב יצירה, וכתוב בהן עשיה, וכתוב בהן בריאה. עשיה, שכתוב זכר ונקבה ברא אתם, בעת הרפיב הנשמה על הגוף ואסף הכל. ומנין לנו שיצירה זו היא לשון אסוף הוא שכתוב (שם ב) ויצר ה' אלהים וגו' כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם, והיינו שכתוב על האדם - זכר ונקבה ברא אתם. ויברך אתם.

בצרים אלהים ברא אתו. בכל אבריו ובכל חלקיו, והרי אמור, וא"ו למה הוא דומה? (תהלים קד) לעטה אור כשלמה, והרי וא"ו אינה אלא שש קצוות. אמר לו, ברית מילה וזווגו של אדם חשוכים אחד. שתי ידיו שלשה. ראשו וגופו חמשה. שתי שוקיו שלשה. וכנגדם כמותם בשמים, שכתוב (קהלת ז) גם את זה לעמת זה עשה האלהים. והיינו ימים, (שמות לא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ולא אמר בששת ימים, מלמד שכל יום יום יש לו פחו: (ע"ב) מזההשמטות.

השרמה מזההשמטות המשך הנ"ל

ויאמר אלהים פרו ורבו וגומר. מצוה זו להתעסק בעולם הזה בפריה ורביה ולעשות תולדות, שיתפשט השם הקדוש לכל

זכר ונקבה בראם. אפשר לומר פן והא כתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו וגו' ואחר כך אעשה לו עזר כנגדו. ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתונה. אלא אימא, דכתיב יצירה וכתוב בהן עשיה וכתוב בהן בריאה. עשיה דכתיב זכר ונקבה ברא אותם, בעת הרפיב הנשמה על הגוף ואסף הכל. ומנין דהאי יצירה לישנא דאסופי הוא דכתיב, ויצר יי אלהים כל חית השדה וכל עוף השמים ויבא אל האדם, והיינו דכתיב על האדם זכר ונקבה בראם ויברך אותם (ע"ב).

בצרים אלהים ברא אותו בכל אבריו ובכל חלקיו, והא אמרינן וא"ו למה הוא דומה לעוטה אור כשלמה והאי וא"ו אינה אלא שש קצוות. אמר ליה, ברית מילה וזווגו של אדם חשבינן אחד. שתי ידיו שלשה. ראשו וגופו חמשה. שתי שוקיו שלשה. וכנגדם כמותם בשמים דכתיב (קהלת ז) גם את זה לעמת זה עשה האלהים. והיינו ימים (שמות לא) כי ששת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ ולא אמר בששת ימים מלמד שכל יום יום יש לו פחו: (ע"ב) מזההשמטות)

השלמה מזההשמטות המשך הנ"ל

ויאמר אלהים פרו ורבו וגו'. פקודא דא לאתעסקא בהאי עלמא בפריה ורביה ולמעבד תולדין לאתפשטא שמה קדישא

מצוה זו להתעסק בעולם הזה בפריה ורביה ולעשות תולדות, שיתפשט השם הקדוש לכל